

HIGIENSKI UKREPI V KNJIŽNICAH V ČASU EPIDEMIJE COVID-19

30. 04. 2020

Poleg ustaljene dobre higienske prakse, ki velja za posamezne storitve, je potrebno v času epidemije COVID-19 upoštevati še dodatne ukrepe, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Najpomembnejša pot prenosa novega koronavirusa je preko izločkov iz dihal in preko onesnaženih rok.

Roke vedno smatramo kot kontaminirane, izjema je le neposredno po njihovem umivanju ali razkuževanju.

Z upoštevanjem vseh navedenih ukrepov bomo zmanjšali možnost za okužbo in s tem ščitili sebe in druge. Za pravilno izvajanje samozaščitnih ukrepov mora odgovornost prevzeti vsak posameznik. Popolne varnosti ni.

Splošni ukrepi, ki jih morajo upoštevati zaposleni in bralci:

- Svetujemo upoštevanje vseh splošnih ukrepov za zaščito pred okužbo z novim koronavirusom, navedenih na naslednji povezavi: <https://www.nijz.si/sl/preprecevanje-okuzbe-z-virusom-sars-cov-2019>. Priporočamo, da na vidnem mestu izobesite gradiva na temo umivanja in razkuževanja rok, higiene kašlja ter pravilne namestitve mask.
- Svetujemo smiselno upoštevanje **Priporočil za prodajalne in njihove zaposlene ob epidemiji novega koronavirusa SARS-CoV-2**: <https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-prodajalne-in-njihove-zaposlene-ob-epidemiji-novega-koronavirusa-sars-cov-2>.
- Zaposleni in bralci morajo biti zdravi, brez znakov okužbe dihal (npr. nahod, kihanje, kašljanje, bolečine v žrelu, povišana telesna temperatura, motnje okušanja, vonja...).
- Ob vstopu v knjižnico naj si razkužijo roke (npr. z razkužilom na osnovi 60 do 80 % alkohola).
- Naj se ne dotikajo obraza, zlasti ne ust, nosu in oči, preden so roke umite ali razkužene.
- Upoštevajo naj higieno kihanja in kašljanja.
- Zaposleni in bralci nosijo maske in so dobro seznanjeni s pravilnim načinom nošenja in snemanja mask. Maska mora segati od korena nosu do pod brado, med nošenjem se je ne dotikajo. Masko je treba zamenjati na dve do tri ure oziroma prej, če se zmoči. Pred in po uporabi maske si je treba temeljito umiti ali razkužiti roke.

- Čim manj naj se dotikajo različnih predmetov in površin, le toliko, kot je nujno potrebno.
- Starejši in bolniki s kroničnimi nenalezljivimi boleznimi z večjim tveganjem za težji potek bolezni morajo še posebej upoštevati preventivne ukrepe in se dodatno zaščititi. Dokler epidemija ne izzveni svetujemo, da te osebe razmislijo o nujnosti in času obiska knjižnic.
- Priporočamo brezstično plačevanje.

Ukrepi za zaposlene:

- Največje število strank v prostoru naj bo skladno s priporočili za živilske trgovine oziroma 20 m² na obiskovalca.
- V knjižnici mora biti zagotovljena možnost umivanja in razkuževanja rok za zaposlene ter razkuževanja rok za obiskovalce.
- Podajalniki razkužila naj bodo nameščeni na vhodu v knjižnico, ob pultu, kjer se izdajajo knjige ter ob izhodu.
- Ob izhodnih vratih naj bo nameščen koš za odpadne maske.
- Zaposleni naj nadzirajo, da si bralci ob vstopu v knjižnico razkužijo roke in nosijo maske.
- Nadzirajo naj razdaljo med osebami, najmanj 1,5 do 2 metra.
- Predlagamo, da se na tla pred pultom namesti oznake za čakajoče vsake 2 metra.
- Zaposleni naj si pogosto umivajo ali razkužujejo roke (npr. po uporabi telefona, računalnika, blagajne, denarja, po prijemanju polic, knjig,...), obvezno tudi pred vsakim dotikanjem knjig, ki jih podajo bralcu in po stiku z denarjem ali člansko izkaznico.
- Pogosto naj čistijo ali razkužujejo površine, ki se jih ljudje pogosto dotikajo, npr. kljuge, držala, ročaji, police, pulti, blagajna, tipke terminala POS.
- Za čiščenje in razkuževanje prostorov naj se smiselno uporabljajo Priporočila za čiščenje in razkuževanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času epidemije COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-ciscenje-in-razkuzevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-katerih-se-je-zadrzeval>.
- Prostore knjižnice je potrebno stalno in učinkovito zračiti. V primeru mehanskega prezračevanja, naj se zrak izmenja le s svežim zunanjim zrakom, brez rekuperacije zraka. Svetujemo upoštevanje Navodil za prezračevanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času širjenja okužbe COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-prezracevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>.
- V prvi fazi se izposoja samo predhodno naročeno gradivo, ki se pripravi vnaprej za vsakega bralca posebej. Omeji se število enot knjižničnega gradiva. Za ranljive skupine je še vedno omogočena dostava gradiva na dom (na različne načine).
- Knjig naj si bralci ne izbirajo sami in se jih ne dotikajo. Čitalnica naj zaenkrat ostane zaprta. S trakovi se lahko zapre dostope do polic in drugih delov knjižnice.
- Zaposleni naj izobesijo obvestila, da naj se bralci ne dotikajo knjig.

- Pri pultu za izdajo knjig naj se za zaščito zaposlenih namestijo zaščitni zaslони iz pleksi stekla.
- Po vsakem izvršenem odčitavanju članske izkaznice in/ali evidentiranju knjig naj razkužijo površine, ki se jih dotikamo (npr. izdajni pult, aparat za evidentiranje gradiva, tipke terminala POS), enako tudi roke.
- Zaposleni naj imajo nekaj mask na zalogi za primer, če pride stranka brez maske.
- Zaposleni naj kot osebno zaščitno opremo uporabljajo masko in rokavice ter zaščitni predpasnik, ki se uporabi pri prenašanju gradiva na čakanje oziroma razkuževanju gradiva.

Navedena navodila za zaposlene so podana s higienskega vidika. Natančnejša navodila za posamezna delovna mesta poda pooblaščen specialist medicine dela, ki natančno pozna organizacijski proces in tveganja na posameznih delovnih mestih.

Ravnanje z gradivom v knjižnici:

Loči se nečista pot gradiva (za vrnjeno gradivo) in čista pot gradiva (za gradivo, ki ga izposodimo).

Po do sedaj znanih dejstvih o preživetju novega koronavirusa*, svetujemo, da vrnjeno gradivo pustite odležati določen čas, preden gre ponovno v obtok. Glede na to, da je gradivo (listi, platnice, ovitek) sestavljeno iz različnih materialov, bi po načelu previdnosti upoštevali trenutno poznani najdaljši možni čas preživetja virusa. Ker pa zaenkrat informacije o novem virusu niso dokončne, svetujemo, da ta maksimalni čas podaljšate. Svetujemo, da knjige in druga gradiva skladiščite vsaj 7 dni preden gredo ponovno v obtok.

Priporočamo, da so o lokaciji shranjevanja gradiva »na čakanju« in o ravnanju z njim (gradiva se ne dotikamo), seznanjeni vsi zaposleni, ki imajo vstop v te prostore. Svetujemo, da tako odložene kupe gradiva označite z datumom, ko ste jih odložili.

Ukrepi za bralce

- V knjižnico vstopajo samo zdrave osebe, brez znakov okužbe dihal (npr. nahod, kihanje, kašljanje, bolečine v žrelu, povišana telesna temperatura, motnje okušanja, vonja...).
- Naročilo knjig naj bo čim krajše, omeji naj se na le toliko časa, kot je potrebno za načrtovano izposojlo.
- Priporočamo, da si bralci izposojajo knjige iz knjižnice po predhodnem naročilu. Priporočamo tudi uporabo mobilne aplikacije (mCOBISS) za rezervacijo in izposojlo knjig.
- Pri vходу v knjižnico in ob izhodu naj si bralci obvezno razkužijo roke.
- Čim manj naj se dotikajo različnih površin, predmetov, med drugim naj se izogibajo listanju knjig. V kolikor je to neobhodno potrebno, si pred tem pravilno razkužijo roke.
- Priporočamo brezstični način poslovanja.

- Pred izhodom si razkužijo roke, snamejo in odvržejo masko v koš ter si ponovno razkužijo roke.

Ravnanje z gradivom doma

Svetujemo, da izposojeno gradivo po prihodu domov odložite na nedostopen predel in pričnete uporabljati glede na material, iz katerega je - po preteku vsaj toliko časa*, kot je trenutno znano, da virus preživi na materialu, iz katerega je gradivo. Če je gradivo iz različnih materialov, upoštevamo čas za material, na katerem virus preživi najdlje. Čas lahko skrajšate tako, kakor je opisano pri paketu spodaj.

V primeru naročila knjig po pošti svetujemo, da še neodprt paket odložite na nedostopno mesto in pustite nedotaknjena odležati vsaj 3 dni. Po najmanj 3 dneh lahko paket odprete in pregledate, iz kakšnega materiala je gradivo.

Če je gradivo v pošiljki izključno iz papirja in kartona, ga lahko po preteku najmanj 3 dni uporabljate. Če pa je iz plastificiranega materiala oziroma zaščiteno (ovoj) s plastičnim materialom, ga temeljito prebršite z razkužilom (70 do 80% etanol ali 0,1% raztopina natrijevega hipoklorita (postopek priprave raztopine najdete tu: <https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/priprava-razkuzila.pdf>)) ali pa pustite gradivo stati še nadaljnje 4 dni (torej skupno 7 dni). Po preteku tega časa lahko gradivo varno uporabljate.

Pri rokovanju s paketom in njegovo vsebino vedno pazite, da se med tem ne dotikate obraza (še zlasti ne oči, nosu in ust) in si po rokovanju vedno temeljito umijte oz. razkužite roke.

Če z uporabo gradiva nikakor ne morete počakati (npr. izpitni roki), si pred in po branju gradiva umijte ali razkužite roke in po branju gradiva še površino, na kateri je ležalo gradivo. Ne listajte gradiva z oślinjenimi prsti. Ves čas upoštevajte vsa priporočila za preprečevanje okužbe (z neumitimi rokami se ne dotikamo oči, nosu in ust; upoštevamo pravilno higieno kašlja in kihanja, umivamo ali razkužujemo roke...).

V primeru doslednega spoštovanja vseh zaščitnih ukrepov, bo verjetnost, da bi preko knjig prenašali okužbo z novim virusom, glede na trenutna vedenja o virusu, majhna in delo zaposlenih relativno varno. Če se bodo pojavila nova spoznanja v zvezi z delom v knjižnici, jih bomo objavili.

*Po do sedaj znanih podatkih iz literature na osnovi laboratorijskih raziskav novi koronavirus SARS-CoV-2 na tiskarskem in tekstilnem papirju preživi 3 ure, na kartonu 24 ur, na gladkih površinah, kot so steklo in bankovci, 4 dni, gladkih površinah, kot sta jeklo in plastika, pa 7 dni.

Reference:

1. Chin, A. W. H., Chu, J. T. S., Perera, M. R. A., Hui, K. P. Y., Yen, H.-L., Chan, M. C. W.... Poon, L. L. M. (2020). Stability of SARS-CoV-2 in different environmental conditions. The Lancet Microbe. doi: [https://doi.org/10.1016/S2666-5247\(20\)30003-3](https://doi.org/10.1016/S2666-5247(20)30003-3) (2. april 2020).
2. Neeltje van Doremalen et al. (2020). Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. The New England Journal of Medicine (6. april 2020).